Güvenlik sıkıntısı uluslararası kriz yarattı

BTC'de tehlikeli öneri

BakuTiflis Ceyhan Boru hattında 5 Ağustos gecesi yapılan sabotaj sonucu çıkan yangının Türkiye'ye ciddi zarar vermesinin yanı sıra güvenlik zafiyetleri konusunda uluslararası yaptırıma gidilebileceği konuşuluyor. Buna göre BTC Co.'nun hattın korumasını uluslararası bir güvenlik şirketine verebileceği belirtiliyor.

Mahmut GÜRER

ANKARA - Baku Tiflis Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru Hattı'nda çıkan yangın sonucunda hattın yaklaşık 3 ay daha kullanılamayacağı bu nedenle hattın ortağı olan 12 şirketin ve ülkenin zararlarını da Türkiye'nin karşılayacağı bildirildi. Buna göre, Türkiye yaklaşık 350 milyon dolar tutarında ödeme yapmak durumunda kalacak ya da hat onarıldıktan sonra hattın kapalı olduğu süre kadar karını devredecek. Bunun yanı sıra aralarında Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın da bulunduğu 12 şirketten oluşan BTC Konsorsiyum (BTC Co.) Türkiye'yi güvenlik zafiyetleri konusunda uyardığı ve bir kez daha aynı sıkıntının yaşanması durumunda korumanın uluslararası güvenlik şirketleri tarafından sağlanması yönünde sürecin başlatılacağı bildirildi.

BTC hattının Erzincan Refahiye'deki bölümünde 5 Ağustos gecesi sabotaj nedeniyle gerçekleşen yangının terör boyutuna ilişkin inceleme sürerken, Türkiye uluslararası enerji piyasasında oldukça zor durumda kaldı. Hattın Kasım ayının sonlarına kadar kapalı kalmasına kesin gözüyle bakılırken, elektronik sistemin tamir sürecine göre devreye girme süresinde daha fazla uzama olabileceği belirtiliyor.

Hattın kapalı kaldığı her gün Türkiye satış gerçekleştiremediği için yaklaşık 500 bin dolar zarar ederken, hattın ortakları arasında yer alan 11 şirkete de BTC'nin anlaşması nedeniyle her gün 350 bin dolar civarında borçlanıyor. Bu da Ankara'nın yaklaşık 60 milyon dolarlık kârdan olduğu gibi, diğer ortaklara da yaklaşık 45 milyon dolar borçlandığı anlamına geliyor. Yani Türkiye'nin BTC'nin Refahiye yangınından meydana gelecek zararının 100 milyon doları geçmesi bekleniyor.

BTC kapsamındaki hükümetlerarası anlaşmaya göre hattın güvenliğinden sorumlu ülkenin ortaklarının zararını karşılaması gerekiyor. Terörün mücbir sebepler arasında yer almadığı anlaşmaya göre, hattın ne şekilde olursa olsun kesintiye uğratılması Türkiye'nin sorumluluğunda olduğu için tazminat talebi kendiliğinden ortaya çıkıyor. Herhangi bir ülkenin zararının karşılanması için başvuruda bulunması gerekmiyor.

1990'lı yılların başında planlanan ve yüzyılın projesi olarak adlandırılan BTC'nin sadece inşaası yaklaşık 4 milyar dolara mal oldu. Boru hattına petrol platformları, dolum tesisleri ve rafinerilerin de dahil edilmesiyle birlikte ise projenin toplam maliyeti yaklaşık 15 milyar dolar olarak gerçekleşti. Toplam uzunluğu bin 776 kilometreyi bulan hattın bin 76 kilometresi ise Türkiye topraklarında yer alıyor.

BTC'nin Azerbaycan'daki Şahdeniz'den getirdiği petrol, Ceyhan'dan ilk olarak Haziran 2006'da yüklendi. Hattan 1 saatte 6 bin 300 metreküp petrol taşınması halinde günlük 1 milyon varil kapasiteye ulaşılıyor. Saatte 7 bin 600 metreküp petrol akması halinde ise günlük kapasite 1.2 milyon varil olacak.

Yangından önce hattan geçen petrol 1 milyon varilin oldukça üzerinde devam ediyordu. BTC'nin taşıdığı Azeri petrolü hafif ve kaliteli olduğu için rafineri şirketleri tarafından tercih ediliyor. Ceyhan'ndan her gün onlarca tankere yükleme yapılıyor.

Güvenlik sıkıntısı yüksek

Öte yandan hatta bu denli büyük çaplı bir yangın yaşanması, güvenlik sıkıntısını da ortaya koyarken, bu durum sadece Türk yetkililerin değil, BTC'ye mensup diğer ülkelerin de dikkatini çekti. Özellikle terörün uzak olduğu Refahiye gibi bir yerde yangının ortaya çıkması diğer 11 ortak şirket tarafından Ankara'ya ciddi baskı yapılmasına neden oluyor.

BTC'nin ortakları ve ortaklık payları şöyle sıralanıyor:

"BP (30.10), SOCAR (25), Chevron (8.90), Statoil (8,71), TPAO (6,53), ENI (5), Total (5), Itochu (3,40), Inpex (2,5), ConocoPhillips (2.5) Delta-Hess (2.36)"

BTC Hattı'nın Türkiye'de bulunan bin 76 kilometrelik bölümü boyunca çevresinde bulunan güvenlik şeritleri aracılığıyla korunuyor. Bunun yanı sıra hatta elektronik izleme sistemi de yer alıyor. Bu sistem kapsamında kameralarla hattın tamamı kontrol ediliyor ve olası bir aksilik durumunda her 20 kilometrede bir bulunan vanalar anında kapatılabiliyor. Erzurum'daki yangında da 29 ve 31. vanaların kapatıldığı ve hattan petrol geçişinin yangının başlamasının yaklaşık 3 dakika ardından kesildiği ifade ediliyor. Tüm bunların yanı sıra hattın etrafında sürekli jandarma tarafından mobil nöbet tutuluyor. Hattın çeşitli noktaları sürekli karadan kontrol ediliyor. Enerji Bakanlığı'na ait uçak ve helikopterler tarafından da olası istihbarat durumlarında gökyüzünden tarama yöntemi ile kontrol gerçekleştiriliyor. Ancak bu denli güvenliğe karşın Refahiye'de hattın sabotaja maruz kalması, BTC şirketler grubu tarafından da dikkatle izleniyor.

'Özel güvenlik devralsın'

Edinilen bilgilere göre, yangının çıkmasıyla birlikte olağanüstü toplanan BTC Co.'nun temsilcilerinden bazılarının benzeri olayların Türkiye'de daha öncede yaşandığını ve söz konusu güvenliğin BTC tarafından özel güvenlikçe sağlanması gerektiği savunuyor. Ancak Ankara BTC'nin Türkiye'de bulunan bölümünde olası bir özel güvenlik unsuruna asla sıcak yaklaşmıyor.

Ankara'nın bu tutumuna karşın, şirketin çoğunluk hisselerini elinde bulunduran BP ve SOCAR'ın bu tutumu benimsemesi durumunda, özel güvenlik gelebileceği belirtiliyor. Bu iki şirketin ise söz konusu durum ile ilgili olarak Türkiye'nin güvenlik korumasından şimdilik memnun olduğu ancak bundan sonra hatta yönelik saldırıların artması durumunda Türkiye'nin korumasının yanı sıra özel koruma sistemlerine de geçilmesini desteklediği ifade ediliyor. Bu da hattın etrafında TSK'nin yanı sıra yurtdışından getirilecek tam techisatlı bir ekibin bulunaması anlamına geliyor.

'Münferit olay'

Türk kaynaklar, Ankara'nın daha fazla güvenliğe değil, özel güvenlik şirketlerinin tutumuna ilişkin kaygı içerisinde olduğunu belirtiyorlar. ABD'li bazı güvenlik şirketlerinin Irak'ta PKK'ye silah sattığını anımsatan kaynaklar, **"Türkiye hattın güvenliğini zaten yeterince iyi sağlamaktadır. Bu münferit bir olaydır" d**eğerlendirmesi yapıyor. Buna karşın BTC'nin Gürcistan'daki güvenliğini tamamen BTC Co. tarafından seçilen bir özel güvenlik şirketi koruyor. Hattın yapıldığı tarihlerde Gürcistan da kendi topraklarında böyle bir oluşumun yer almasını kabul etmemiş ancak BTC Co. hattan petrol akması için Tiflis yönetimine bu durumu kabul etmek zorunda olduğunu bildirmişti. ■

BTC'nin güzergahında dikkat çeken ayrıntı

Bir dönem Türkiye'de güzergahı fazlasıyla sarp bölgelerden geçmesi nedeniyle eleştirilen BTC'nin, geçiş yollarında oldukça dikkat çeken bir ayrıntı bulunuyor. Rotası Türkiye tarafından çizilmeyen ve BTC Co. tarafından istenilen güzergâhta inşa edilen boru hattı, Sevr döneminde çizilen sözde Kürdistan haritasının Kuzey sınırı ile bire bir paralellik taşıyor. Ancak bu paralellik Enerji ve Dışişleri bakanlıkları tarafından **"tamamen rastlantı"** olarak değerlendiriliyor.